

rokopisih, je zapustil „Matici Slovenski“; med temi utegnejo zaslužiti, da se izdajo „Sto znamenitih mož, spomini na osebno občevanje z njimi.“ Vrlemu rodoljubu časten spomin!

† **Dr. Anton Dermota.** V najlepši moški dobi je umrl v Gorici 3. maja t. l. odvetnik dr. A. Dermota, soustanovnik in mnogoletni urednik socialne revije „Naši zapiski“. Bil je eden prvih akademično izobraženih inteligentov, ki so stopili v slovensko socialno demokratično stranko, v kateri je užival rajni velike simpatije. Prevajal je iz češčine za Gabrščkovo Slovansko knjižnico, poslovenil je med drugim Macharjevo „Magdaleno“ in Laichterjev roman „Za resnico“, ki ga priobčuje sedaj „Zarja“. N. v m. p.

† **Dr. Jovan Skerlić.** Dne 15. maja ob 3. uri zaran je po dvodnevni akutni bolezni v Belgradu umrl univerzitetni profesor Jovan Skerlić, jedva 37 let star. Nepričakovana vest o njegovi smrti je težko zadela znanost, umetnost in politiko, a najteže princip, ki je prešinjalo vse njegovo delo, namreč jugoslovanstvo, prepovirajoče sedaj Srbe, Hrvate in Slovence. Pokojnik je bil profesor-učitelj, profesor-znanstvenik, urednik-kritik in politik, duh sinteze vsega narodnega življenja; pisal je politične članke, govoril v državni skupščini, imel v evidenci vsako srbsko knjigo in vsak srbski dijaški list, je predaval in se zapletal v ostre debate in polemike, a povsod mu je lebdela pred očmi nastajajoča „jugoslovanska nacija“, ki je nanjo zrl s stališča absolutnega edinstva srbohrvatskega.

Skerlić se je narodil v Belgradu 8. avgusta 1877 kot sin trgovca Miloša. Ljudsko šolo in gimnazijo je absolviral v Belgradu, potem pa se je vpisal na filozofski fakulteti belgrajske visoke šole (lingv.-literarni oddelek) za francoski jezik in literaturo ter za teorijo o literaturi (prof. Bogdan Popović) L. 1899 se je vpisal za literaturo na vseučilišču v Lausanne (prof. Renard). L. 1901 je na literarni fakulteti te univerze promoviral za doktorja „des lettres“. Med tem je postal suplent na belgrajski gimnaziji „Kralj Aleksander I.“, a je bil iz državne službe I odpuščen. Septembra 1901 je bil izbran docentom za francoski jezik na belgrajski visoki šoli, a je bil II zopet odpuščen in brez svoje prošnje imenovan suplentom na gimnaziji „Dositej Obradović“ v Zaječaru. Filozofska fakulteta pa ga je z novembrom 1902 poklicala zopet za docenta. L. 1903/4 je bival v Monakovem in v Parizu, da bi izpopolnil svoje študije. Januarja 1905 je bil izvoljen za izrednega profesorja za literarno teorijo, a ta izbor se III ni potrdil, pač pa je marca istega leta postal izreden profesor za srbsko literarno zgodovino.

Skerlić je bil dopisujoči član „Kr. Srpske akademije“ in odbornik „Srpske knj. zadruge“, ki je zadnja leta stopila z „Matico Hrv.“ v slične odnose, kakor so se razvili med „Mat. Hrv.“ in „Mat. Slov.“

L. 1901 je Skerlićev učitelj, Bogdan Popović, ustanovil književno beletr. revijo „Srpski knj. glasnik“. L. 1905 in 1906 ga je Skerlić urejal v družbi s prof. Pavlom Popovićem, a izza 1907 mu je bil edini urednik. Pod njegovim uredništvom je smotra zavladala v srbski literaturi in kritiki, tako da Skerlićeva doba pomeni naravnost epoho v srbski književnosti. List je zadnja leta marljivo spremljal pojave slov. književnosti, a posebej tudi slovenske glasbe. To utegne biti uspeh konference jugoslovanskih kulturnih društev, ki se je decembra 1910 vršila v Ljubljani in ki se je je udeležil tudi Skerlić.

Začetkom l. 1914 je Skerlić v „S. knj. gl.“ otvoril anketo o ekavščini in ijekavščini v hrvatsko-srbski pisavi. On sam je odločno zagovarjal ekavščino; da

se pospeši razvoj enote jugoslovanske, je bil voljan žrtvovati srbsko cirilico v prilog latinici. Bil je uverjen, da bo za deset let v Srbiji glavno pismo latinica. Kdor je poznal njegovo energijo, je mogel to verjeti, zlasti, ker je bilo verjetno, da Skerlić prej ali slej zasede ministrsko stolico, ki je bil zanjo že dvakrat določen.

Že iz vsega tega, kar smo doslej povedali, je jasno, da Skerlić ni bil človek knjige, kolikor bi bila ta-le ločena od življenja, marveč da je obdeloval oboje z enim delom. Skerlić je čital in pisal knjige, a pri tem stalno mislil na življenje, a ko je zrl v življenje, je snoval svoje knjige. Pa življenje ga je interesiralo ne samo kot istina, ki jo je treba analizirati, ampak bolj kot imperativ, ki priganja. Zato je imel smisla predvsem za ono književnost, v kateri se je izražala pozitivna življenska moč naroda, v kateri se je zrcalila vedra nada v bodočnost in iz katere je odsevala stvarna vrednost ljudi in stvari. Odlikoval je tiste pesnike, ki so zrl in pripravljali kosovske dogodke zadnjih let. Ni maral tistih „nians“ in polubojnosti, ker ni bil človek neizrazitih kompromisov, ne slabotnih pojavov v literaturi niti v politiki. Umetnost mu je veljala zlasti kot izraz ideje — sile. Govoreč o idejah socialista Svetozora Markovića, jih ne razčlenjuje teoretično, ampak jih motri kot „ideje — sile“, t. j., prikazuje, kako so v njih verovali ljudje, kako so bile vzrok družabnim potresom in posebnim zgodovinskimi dogodkom.

Zadnji spis Skerličev je ocena romana „Čedomir Ilić“ M. M. Uskokovića (S. knj. gl., 16. apr. 1914), vzporednika romanu istega pisatelja „Došljaci“. Vrlo obzirno in stvarno, a dosti odločno se obrača proti „junakom“ nedoločenim, nestalnim, neodvažnim, slabim, ki so kakor črvojedno drevo, katero pade pod prvimi udarcem vetra, ki ne znajo, kaj hočejo, ki imajo tragično krivdo, da nimajo volje; odreka jim za Srbijo, odkoder je Čedomir Ilić, realnost, so mu književne fikcije. Istotam pravi: „Vsi ti idealisti vseh vrst, ki so hoteli veliko in svobodno nacijo ali srečen in svoboden narod, razumno in svobodno društvo, so ipak več vredni od onih, ki se v svojem življenju nikdar za nič niso zanesli, ki so tudi v najranejši mladosti bili „realni“ in „praktični“.

V tem naziranju združen z najnovejšo jugoslovansko generacijo, je posebno obsežno obdelal romantični mladinski pokret sredi prošlega stoletja („Omladina i njena književnost 1848—1871“). Tu nam je prikazal nacionalni in književni romantizem pri Srbih v zvezi z nemškim romantičnim nacionalnim pokretom, z Mlado Italijo Mazzinijevo, nekoliko tudi z ruskim reformnim pokretom šestdesetih let prošlega stoletja in z istodobno francosko opozicijo proti Napoleonu III. Priznaval je, da je v oni omladinski književnosti več dokumentov nego monumentov; a naglašal je, da v njej nesporno velja „velika dobra volja, neštedno razvijana energija in lepo zaupanje v samega sebe. Taki napor, najsi tudi ne rode ploda, pomenijo napredek ter so izraz življenske moči, kulturne sposobnosti in progresivnega izpolnjevanja naroda.“

Kot duševni učenec Tainov, je obračal v svojih delih posebno pažnjo na kulturne prilike in duševne pokrete, iz katerih se je književnost poedinih period razvijala; udomačil je, če ne uvedel, Tainov „milieu“ z izrazom „sredina“.

Kot gojenec francoskih šol je bil Skerlić racionalist in je zato s posebno ljubeznijo proučeval prosvetljenca Dositeja Obradovića, a obenem socialista-demokrat in zato Jugoslovan. Jasna misel in široka, močna volja sta iz njega napravili idealista, oduševljenega človeka, ki silno ljubi in silno dela, ker trdno veruje v to, kar govori. Bil je Skerlić močan duh in silna volja, zato jaka osebnost, ki si podreja razmere. —

Veliko je število njegovih spisov, ki so izšli posebe: 1. „L'opinion publique en France d' après la poésie politique et sociale de 1830 à 1848“ (Dissertation de doctorat), Lausanne, 1901. — 2. „Pogled na današnjo francusku književnost“, Novi Sad, 1902. — 3. „Uništenje estetike i demokratizacija umjetnosti“, Belgrad, 1903. — 4. „Jakob Ignjatović“ (Liter. študija, Srpska akademija), 1904. — 5. „Omladina i njena književnost“ (1848—1871). Izdala Srpska akad., 1906. — 6. „Pisci i knjige“ v 6 zvezkih (na pr. Gjuro Jakšić itd.). Izza l. 1907. v Belgradu. — 7. „Francuski romantičari i srpska narodna poezija“. Mostar, 1908. — 8. „Srpska književnost u 18. stoljeću“ (Srpska ak., 1909). — 9. Svetozar Marković, njegov život, rad i ideje. Belgrad, 1910. — 10. Istorijski pregled srpske štampe 1791—1911 (Izdanje Srpskog novinarskog udruženja, Belgrad 1911). — Izvadek iz tega v „Jugoslovenski štampi“ (Referati i bibliografija). Istotam, 1911. — 11. Istorija srpske književnosti (manjše, šolsko izdanje, 1912); — veliko ilustrovano izdanje 1913. — 12. Današnji srpsko-hrvatski nacionalizam (I. Ante Starčević, II. Novi naraštaj). Iz „Srpskega književnega glasnika“ v latinici odtisnjeno. Reka 1913. Izdanje knjižare G. Trbojević.

Študije, članke, kritike itd. je priobčeval v „Srpskem književnem glasniku“, „Ledi“ „Novi iskri“ „Zvezdi“, „Zori“, „Bosanski vili“, „Odjeku“ (redne nedeljske literarne kritike v tem mladoradikalnem glasilu l. 1905., 1906), v hrvatskih, bolgarskih, čeških, ruskih in francoskih listih. Poleg Letopisa „Matice Srpske“ v Novem Sadu (1902) in „Matice Hrv.“ (Kolo l. 1905) je v „Srpski književni zadrugi“ priobčil študije o Rankoviću (1904), o dramatičarju Popoviću 1909, o Ignjatovićevem romanu „Večiti mladoženja“ 1910, itd.

Dr. Fr. Ilešič.

K stoletnici Hacquetove smrti. Uredništvo „Carniole“ nam piše sledeče: Vsem znanstvenikom, ki se zanimajo za zaslužno delovanje etnografa in prirodopisca B. Hacqueta, sporoča uredništvo „Carniole“, da izide 10. januarja 1915, ob stoletnici njegove smrti, posebna „Hacquetova številka“ Carniole. Nekateri odlični znanstveniki so nam že obljubili svoje sotrudištvo ob tej priliki. Vabimo pa tudi vse druge, ki se za stvar zanimajo, da stopijo v krog sotrudišnikov Hacquetove številke. Dobro došle so manjše razprave, zapiski in referati. Naslove rokopisov je javiti uredništvu do 1. avgusta t. l., rokopisi naj se vpošljejo najkasneje do 15. oktobra t. l. Vsi prispevki se bodo honorirali po 50 K od tiskovne pole; vsak sotrudišnik prejme poleg honorarja tudi 25 brezplačnih odtisov svojega dela in pa 1 izvod Hacquetove številke.

Iz uredništva: Daljše poročilo o naših revijah smo morali odložiti za prihodnjo številko.

